

ПРОТОКОЛ

засідання науково-експертної екологічної ради при Запорізькій обласній державній адміністрації

«Вдосконалення системи реагування на можливе високе забруднення атмосферного повітря»

11.09.2024

м. Запоріжжя

№4

Засідання проводилось в змішаному форматі з використанням програми Zoom

Головуючий - Руслан МОВЧАН
Секретар – Тетяна ТИХОМИРОВА

Список присутніх додається.

Порядок денний:

1. Система реагування на можливе високе забруднення атмосферного повітря у м. Запоріжжя.
2. Механізм прогнозування метеорологічних умов формування рівнів забруднення повітря в місті Запоріжжя, його складові та індикатори. Ефективність застосування з урахуванням особливості розташування промислового майданчику у місті.
3. Обговорення пропозицій щодо вдосконалення системи реагування на можливе високе забруднення атмосферного повітря у м. Запоріжжя.

Із вступним словом виступив Руслан МОВЧАН – перший заступник голови Запорізької облдержадміністрації (голова Екологічної ради), який наголосив, що на сьогодні у м. Запоріжжі нагальною проблемою є погіршення якості повітря, що може мати серйозні наслідки для здоров'я населення та стійкості навколишнього середовища та запропонував розглянути на черговому засіданні науково-експертної екологічної ради при Запорізькій обласній державній адміністрації (далі – Екологічна рада) питання вдосконалення системи реагування на можливе високе забруднення атмосферного повітря.

З питання першого порядку денного слухали:

Олександра КАЗАНЦЕВА (заступник голови Екологічної ради, т.в.о. директора Департаменту захисту довкілля Запорізької облдержадміністрації), який зазначив, що протягом останнього часу до Запорізької обласної державної адміністрації надходить багато звернень мешканців міста Запоріжжя з приводу незадовільного санітарно-гігієнічного стану атмосферного повітря, що супроводжується неприємним запахом.

Звернув увагу, що у попередні роки сплеск скарг спостерігався у дні з несприятливими метеорологічними умовами (далі - НМУ). Однак, на разі ми бачимо, що велика кількість скарг спостерігається також під час несприятливих погодних умов.

Зазначив, що згідно наданих даних, Запорізьким обласним центром з гідрометеорології та Державною установою «Запорізький обласний центр контролю та профілактики хвороб міністерства охорони здоров'я України» систематично фіксується вміст забруднюючих речовин в атмосферному повітрі, концентрації яких в рази перевищують значення гранично – допустимих концентрацій (далі - ГДК).

При цьому наголосив, що у більшості випадків перевищення максимально – разових ГДК забруднюючих речовин у атмосферному повітрі зафіксовано у дні коли попередження про НМУ не надавались.

Також зауважив, що в дні, коли попередження про НМУ не надаються, підприємства працюють в звичному режимі, відповідно наявних дозвільних документів, без впровадження заходів направлених на скорочення викидів.

В зв'язку з цим, виникла необхідність опрацювання питання вдосконалення систем та реагування на можливе високе забруднення атмосферного повітря у місті Запоріжжя.

Гліба ЗОЛОТАРЬОВА (член Екологічної ради, начальник управління з питань екологічної безпеки Запорізької міської ради), який повідомив про існуючу систему оповіщення та взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у м. Запоріжжі.

Зазначив, що рішенням Запорізької міської ради від 06.08.2021 №263 «Про схему дій при несприятливих метеорологічних умовах» визначено схему дій при очікуваних несприятливих метеорологічних умовах та перелік підприємств, які мають виконувати заходи щодо охорони атмосферного повітря при несприятливих метеорологічних умовах.

Рішенням передбачено передачу сповіщень від Запорізького ЦГМ через управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення міської ради на підприємства, встановлено певний механізм координації служб міста та органів контролю і моніторингу.

Враховуючи збільшення скарг громадян щодо якості стану атмосферного повітря, виникла необхідність вдосконалення механізму передачі попереджень про підвищення рівня забруднення повітря у зв'язку з очікуваними НМУ. Управлінням екологічної безпеки Запорізької міської ради спільно з управлінням з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту Запорізької міської ради та Запорізьким обласним центром з гідрометеорології ретельно опрацьовано зазначене питання.

За результатами опрацювання було прийнято рішення застосування функції автоматизованого виклику на підприємства, які мають виконувати заходи щодо охорони атмосферного повітря при НМУ, попереджень про підвищення рівня забруднення повітря у зв'язку з очікуваними НМУ. В зв'язку з цим, виконавчим комітетом Запорізької міської ради затверджено рішення від 13.08.2024 № 548 «Про внесення змін до рішення виконавчого комітету Запорізької міської ради від 06.08.2021 №263 «Про схему дій при несприятливих метеорологічних умовах».

З питання другого порядку денного слухали:

Тетяну СОРОКІНУ (член Екологічної ради, заступник начальника Запорізького обласного центру з гідрометеорології), яка повідомила, що

Запорізьким обласним центром з гідрометеорології складається наступні види прогнозу по забрудненню атмосферного повітря: прогноз очікуваних метеорологічних умов високого забруднення (МУВЗ) та метеорологічних умов забруднення (МУЗ), а також прогноз рівнів забруднення повітря 4 основними забруднювальними домішками, а саме пилом, діоксидом азоту, фенолом та формальдегідом. На підставі цих двох прогнозів, складається попередження про високе забруднення атмосферного повітря.

Також повідомила про діючі методики прогнозування метеорологічних умов формування рівнів забруднення повітря та зауважила, що методика прогнозування рівня забруднення атмосферного повітря у місті Запоріжжя розроблена Українським гідрометеорологічним інститутом та введена в оперативну роботу в 2021 році, тому внесення змін до неї на сьогодні не актуально.

Зазначила, що забруднення повітря в місті є складним багатofакторним явищем. Важлива роль у формування певного рівня забруднення атмосфери належить метеорологічним величинам (напрямок та швидкість вітру, температура повітря). Сукупність деяких метеорологічних умов викликає погіршення розсіювання викидів шкідливих речовин і сприяє накопиченню забруднюючих речовин в приземному шарі атмосферного повітря.

Високому рівню забруднення атмосферного повітря в Запоріжжі сприяє розміщення основного промислового майданчика на півночі міста з навітряної сторони відносно житлового кварталу. Забруднення атмосферного повітря міста відбувається при напрямках вітру від північно – західного до східного. При південному напрямку вітру забруднюється Заводський район міста. Підвищений рівень забруднення атмосферного повітря в місті спостерігається за швидкістю вітру 0-4 м/с.

Зазначила, що температура повітря прямо та побічно впливає на забруднення атмосферного повітря. Вона характеризує умови виходу газоповітряної суміші з ґирла джерела викиду і подальшого її розповсюдження в атмосфері.

Протягом останніх трьох десятиліть відбулось зростання температурних показників. В з цим, пов'язане суттєве зростання вмісту формальдегіду в атмосферному повітрі в теплий період, за останні роки. Висока температура повітря в поєднанні з сонячною радіацією сприяють фотохімічним реакціям, внаслідок чого формальдегід утворюється в повітрі як вторинна домішка між вуглеводнями та оксидами азоту, а застої повітря призводять до збільшення концентрації формальдегіду.

До виступу долучився Михайло САВЕНЕЦЬ (завідуючий лабораторії моніторингу атмосферного повітря Українського гідрометеорологічного інституту ДСНС України та НАН України), який окреслив своє бачення прогнозування метеорологічних умов, зокрема щодо прогнозування забруднення повітря та підходів до оцінювання ефективності впроваджених підприємствами заходів під час НМУ.

Зокрема зазначив, що прогноз метеорологічних умов (високого) забруднення (МУЗ, МУВЗ) означає, що наші погодні умови будуть сприятливі для накопичення забруднюючих речовин або іншими словами несприятливі для виведення забруднюючих речовин із атмосфери.

Прогноз НМУ - це попередження, що погодні умови такі, за яких можуть сформуватися високі рівні забруднення, а тому викиди бажано зменшити. Точність прогнозу МУВЗ, практично, відповідає точності метеорологічного прогнозу.

Повідомив про можливі варіанти, коли говоримо, що прогноз НМУ не справджується, а саме:

- якщо було попередження, був факт зменшення викидів, і високі рівні забруднення не настають. Ось це і є той варіант, для якого це все робиться;

- якщо було попередження, був факт зменшення викидів, але високі рівні забруднення залишилися. Це означає, що а) викиди зменшили недостатньо; б) були інші потужні викиди з інших джерел (автотранспорт, інші підприємства, що не реагували); в) метеорологічні умови були настільки несприятливі, що будь-які заходи не допомогли б;

- якщо було попередження, викиди не зменшили, але при цьому небезпечного забруднення не зафіксовано. Ось це той варіант, коли ймовірно є похибка короткострокового метеорологічного прогнозу за складних для прогнозування конфігурацій атмосферних процесів. Проте, може бути ще варіант, що забруднення не зафіксовано саме там, де його вимірювали. Але стан забруднення на значній площі залишається невідомим, бо ми там не маємо змоги виміряти;

- якщо не було попередження, викиди зменшили (або і не зменшили), проте зафіксовано високі рівні забруднення. Найчастіше (приблизно 90-95%) це означає, що несприятливих метеорологічних умов дійсно не було, але викиди були настільки значні, що погіршують якість атмосферного повітря незалежно від погодних умов. Не більше ніж у 5-10% випадків таке може бути через похибку короткострокового метеорологічного прогнозу за складних для прогнозування конфігурацій атмосферних процесів.

В цілому, схема процесу у місті виглядає так: причина (викиди) - умови (метеорологічні умови) - наслідок (рівні забруднення).

Щоб проаналізувати і встановити проблему, недостатньо працювати із даними, що описують умови та наслідок, а треба аналізувати інформацію про причину, тобто про викиди забруднюючих речовин.

Зауважив, що для оцінки ефективності заходів, треба мати інформацію про те, наскільки підприємства зменшили свої викиди після попередження про НМУ. Щоб точно оцінити ефективність заходів треба мати дані вимірювань концентрацій, дані викидів забруднюючих речовин і частку їх зменшення після попередження, а також розписані метеорологічні умови, на основі яких було дано попередження.

З питання третього порядку денного слухали:

Олександра КАЗАНЦЕВА, який запропонував розглянути попередньо отримані пропозиції членів науково-експертної екологічної ради щодо вдосконалення існуючої системи реагування на можливе високе забруднення атмосферного повітря у місті Запоріжжя.

Зазначив, що надані пропозиції умовно були поділені на групи, а саме:

- щодо оперативного реагування на скарги громадян, у тому числі збільшення кількості досліджень атмосферного повітря;
- щодо приведення методичних вказівок РД 52.04.52-85 «Регулювання викидів при НМУ. Методичні вказівки» та КД 52.9.4.01-09 «Методичні вказівки щодо прогнозування метеорологічних умов формування рівнів

забруднення повітря в містах України» у відповідність до чинного законодавства;

- щодо виконання Постанови КМУ від 14.08.2019 № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря», якою затверджено «Порядок здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря», в частині розробки короткострокового плану дій для відповідної зони або агломерації.

Максима СОРОКУ (член Екологічної ради, голова Громадської організації «Довкола», кандидат технічних наук, доцент кафедри «Екологічна та цивільна безпека» Українського державного університету наук та технологій), який зазначив про необхідність зміни підходів до самого механізму НМУ. Проблема полягає у тому, що кінцевим бенефіціаром попереджень за визначенням РД 52.04.52-85 «Регулювання викидів при НМУ. Методичні вказівки» є суб'єкти господарювання (що мають джерела викидів на спец. обліку) та органи місцевого самоврядування та влади. Однак громадяни (громада загалом і її групи) не сприймаються як бенефіціар цієї інформації.

Навів досвід Кривого Рогу, де з 2021 року Управління екології Криворізької міської ради проводило експеримент на власній інформаційній платформі та своїх комунікаційних ресурсах (публікація усіх повідомлень про НМУ). Результати огляду та аналізу цих заходів за 2021 рік показали, що найбільшою групою споживачів інформації/оповіщення про НМУ були громадяни та місцеві ЗМІ. Запропонував розпочати підготовку змін та оновлень рішення виконавчого комітету Запорізької міської ради від 06.08.2021 № 263 «Про схему дій при несприятливих метеорологічних умовах».

Тетяну ЖАВЖАРОВУ (член Екологічної ради, виконавчий директор Громадської організації «Екосенс»), яка запропонувала включити до рекомендацій науково –експертної екологічної ради для Запорізької міської ради розробку механізму оперативного сповіщення населення про МУВЗ та проведення інформаційно-роз'яснювальної кампанії для населення через офіційні канали про вплив метеоумов на забруднення повітря.

Наталію ВОРОНОВУ (член Екологічної ради, представник Благодійного фонду «Сила мрії», кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної та прикладної екології та зоології Запорізького національного університету), яка запропонувала покращити візуалізацію попереджень для населення шляхом виведення цієї інформації на електронних табло у попередньо визначених місцях і оперативно дублювати її на сайті міської ради.

Ольгу ГАВРІКОВУ (член Екологічної ради, заступник генерального директора із впровадження системи управління якістю лабораторних досліджень ДУ «Запорізький обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України»), яка запропонувала направити членам Екологічної ради раніше надані пропозиції до порядку денного, а також повідомлення чату конференції в Zoom від 11.09.2024, для опрацювання та врахування в роботі.

За результатами обговорення питань Порядку денного

ВИРІШИЛИ:

1. Запропонувати Запорізькій міській раді:

1.1 Опрацювати разом з підприємствами м. Запоріжжя (перелік затверджено рішенням виконавчого комітету «Про схему дій при несприятливих метеорологічних умовах» від 06.08.2021 № 263) можливість проведення вимірювань вмісту забруднюючих речовин на джерелах викидів, по яким передбачені заходи щодо скорочення викидів забруднюючих речовин (відповідно до чинних дозволів на викиди) та на межі санітарно-захисної зони при настанні несприятливих метеорологічних та/або погодних умов, а також визначити форму зворотного зв'язку щодо звітування про заходи, які були вжиті при настанні несприятливих метеорологічних умов.

Термін: 11.11.2024

1.2 Розглянути питання щодо внесення змін у рішення виконавчого комітету «Про схему дій при несприятливих метеорологічних умовах» від 06.08.2021 № 263 у частині визначення формату звітування підприємств щодо переліку вжитих заходів, результати виробничого контролю на межі СЗЗ у періоди НМУ.

Термін: 11.11.2024

1.3. Розробити механізм оповіщення населення про МУВЗ інформаційними засобами (канали в месенджерах, на сторінках соціальних мереж інше), також розглянути питання розміщення на офіційному сайті міської ради оповіщення про настання несприятливих метеорологічних умов в зручному для користувача місці.

Термін: 11.11.2024

2. Запропонувати управлінню з питань екологічної безпеки Запорізької міської ради:

2.1. Опрацювати питання розробки короткострокового плану дій для агломерації «Запоріжжя», враховуючи, що однією із потенційних загроз виникнення перевищень нормативів екологічної безпеки у галузі охорони атмосферного повітря є несприятливі метеорологічні умови.

Термін: 11.11.2024

3. Департаменту захисту довкілля Запорізької обласної державної адміністрації:

3.1 Звернутися до Українського гідрометеорологічного інституту з пропозицією вивчити питання доцільності доповнення КД 52.9.4.01-09 Методичні вказівки щодо прогнозування метеорологічних умов формування рівнів забруднення повітря в містах України з питання можливості врахування

несприятливих *погодних* умов у методиках прогнозування МУВЗ та концентрацій забруднюючих речовин.

Термін: 30.09.2024

3.2 Звернутися до Державної служби України з надзвичайних ситуацій з пропозицією перегляду РД 52.04.52-85 «Регулювання викидів при НМУ. Методичні вказівки» та перекладу українською мовою. Проведення актуалізації РД 52.04.52-85 «Регулювання викидів при НМУ. Методичні вказівки» в частині: прийняття рішення про впровадження додаткових заходів по зниженню викидів, наприклад в періоди особливих погодних умов (окрім періоду дії режиму НМУ); порядку (схеми) взаємодії між органами місцевого самоврядування, органами державної влади, підприємствами, установами, організаціями при настанні особливого періоду); актуалізування назв державних органів (організацій), котрі визначають наявність НМУ та його ступінь, а також передають інформацію підприємствам, тощо.

Термін: 30.09.2024

4. Секретарю Екологічної ради здійснювати моніторинг стану реалізації рішень протоколу засідання та інформувати голову Екологічної ради та інших її членів щодо їх виконання.

Термін: постійно

Головуючий

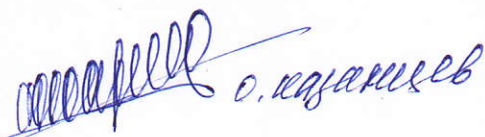

Руслан МОВЧАН

Секретар

Тетяна ТИХОМИРОВА

о. казанець

СПИСОК ПРИСУТНІХ

Засідання науково-експертної екологічної ради при Запорізькій обласній
державній адміністрації

11.09.2024 ___

14-00

300 зала

1. БЄЛОКОНЬ
Каріна Володимирівна
заступник директора з наукової роботи
Інженерного навчально-наукового інституту
ім. Ю.М. Потебні Запорізького національного
університету, доцент кафедри металургійних
технологій, екології та техногенної безпеки за
сумісництвом, кандидат технічних наук,
доцент (особисто)
2. БІГДАН
Олег Васильович
начальник Державної екологічної інспекції
Південного округу (Запорізька та Херсонська
області) (особисто)
3. БРАТЦІВА
Світлана Юріївна
начальник бюро екологічної безпеки
АТ «МОТОР СІЧ» (онлайн)
4. ВАГІН
Андрій Вікторович
заступник генерального директора з екології
та охорони праці ПрАТ «УКРГРАФІТ»
(особисто)
5. ВОРОНОВА
Наталія Валентинівна
представник Благодійного фонду «Сила мрії»,
кандидат біологічних наук, доцент, доцент
кафедри загальної та прикладної екології та
зоології Запорізького національного
університету (онлайн)
6. ГАВРІКОВА
Ольга Петрівна
заступник генерального директора із
впровадження системи управління якістю
лабораторних досліджень Державної установи
«Запорізький обласний центр контролю та
профілактики хвороб МОЗ України»
(особисто)
7. ГОРБАНЬ
Валерій Віталійович
представник Відкритої платформи «Екокрай»
при Запорізькій обласній раді, кандидат
біологічних наук, доцент, доцент кафедри
загальної та прикладної екології та зоології
Запорізького національного університету
(онлайн)

8. ДЕРЕВ'ЯНКО
Яна Володимирівна
головний спеціаліст відділу безпеки середовища життєдіяльності управління державного нагляду за дотриманням санітарного законодавства Головного управління Держпродспоживслужби в Запорізькій області (особисто)
9. ЖАВЖАРОВА
Тетяна Леонідівна
виконавчий директор Громадської організації «Екосенс» (онлайн)
10. ЗОЛОТАРЬОВ
Гліб Анатолійович
начальник управління з питань екологічної безпеки Запорізької міської ради (особисто)
11. КАЗАНЦЕВ
Олександр Анатолійович
т.в.о. директора Департаменту захисту довкілля облдержадміністрації (особисто)
12. КУРОЧКА
Каріна Андріївна
начальник лабораторії захисту навколишнього середовища ПрАТ «ЗАПОРІЖКОКС» (онлайн)
13. ЛІХОБІЦЬКА
Леонора Володимирівна
заступник технічного директора з охорони навколишнього середовища АТ «Запорізький завод феросплавів» (особисто)
14. КЛИМЕНКО
Оксана Миколаївна
Директор з розробки документації ТОВ «Центр екології та розвитку нових технологій» (онлайн)
15. ОХРИМЕНКО
Світлана Григорівна
заступник генерального директора Національного заповідника «Хортиця» (онлайн)
16. ПЕТРОСЯН
Аріна Агасіївна
головний науковий співробітник лабораторії якості повітря, доктор біологічних наук, старший науковий співробітник ДУ «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ім. О.М. МАРЗЄЄВА НАМНУ» (онлайн)
17. РАЛИК
Микола Омелянович
керівник Громадської ініціативи ЗАПОРІЖЖЯ БЕЗ АМБРОЗІЇ (особисто)
18. РИЛЬСЬКИЙ
Олександр Федорович
доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та прикладної екології та зоології Запорізького національного університету (онлайн)

19. САВЕНЕЦЬ
Михайло Валерійович
завідуючий лабораторії моніторингу атмосферного повітря Українського гідрометеорологічного інституту Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Національної академії наук України (онлайн)
20. СЕВАЛЬНСЬ
Анатолій Іванович
кандидат медичних наук, доцент, завідувач кафедри загальної гігієни, медичної екології та профілактичної медицини Запорізького державного медико-фармацевтичного університету (онлайн)
21. СОРОКА
Максим Леонідович
голова Громадської організації «Довкола», кандидат технічних наук, доцент кафедри «Екологічна та цивільна безпека» Українського державного університету науки і технологій (онлайн)
22. СОРОКІНА
Тетяна Петрівна
заступник начальника Запорізького обласного центру з гідрометеорології (особисто)
23. ХОЛІНА
Інна Вікторівна
начальник управління охорони навколишнього середовища ПАТ «Запоріжсталь» (особисто)
24. ЧУМАЧЕНКО
Ігор Миколайович
депутат Запорізької обласної ради, професор кафедри загальної та прикладної екології та зоології Запорізького національного університету (онлайн)
25. ЯРМОХІНА
Тетяна Миколаївна
координаторка, уповноважена мітингу «Маю право дихати» (особисто)